

ערך ונכס – מניעי התחדשות ב"חצר הקיבוץ"

עיריית עמית-כהן
המחלקה לגאוגרפיה וסביבה
אוניברסיטת בר אילן, יו"ר איקומוס ישראל

בית אלפא, אפריל 2015

חצר הקיבוץ - ערכים ונכסים

מה יוצר שייכות וקרבה למרחב שבו חיה קהילה? כיצד מתרחש הקשר ואיזה פריטים משתתפים בו?
ספר זה בא לבחון קבוצה של פריטים במרחב הקיבוצי המעצבים את הקשר למקום בקהילה המצויה בתהליכי שינוי פיזי, חברתי, כלכלי ואידיאולוגי. מדובר בנכסי מורשת תרבות פיזיים, כגון מועדון, שטח פתוח ושמורה מתוחמת, שדרת עצים וגן מעוצב, יצירת אמנות, נכס היסטורי, ובלשון חברי קיבוץ: 'חצר הקיבוץ'. הרצון לדון בנכסי מורשת התרבות של החברה הקיבוצית נובע מן ההכרה שלנכסים אלה פוטנציאל להקל על השינוי בחברה הקיבוצית ובאמצעות טיפוחם לקדם את מעורבות הקהילה על כל קבוצותיה וגווניה. כדי לבסס גישה זו, נערך בשנים 2007 – 2009 מחקר רחב בעשרים קיבוצים, פרוסים במרחבי הארץ, בצפון, במרכז ובדרום. ספר זה מציג את תוצאות המחקר, אך לא מסתפק בכך. הוא מוגש לחברה הקיבוצית לחיזוק חוסנה ולעודדה להתייחס לנכסים אלה בתכניות המקדמות את פיתוחו של הקיבוץ המתחדש

זהו ספר ראשון בסדרה על אדריכלות ותכנון בקהילה הקיבוצית.

פרופסור **עירית עמית-כהן**, היא ראש המחלקה לגיאוגרפיה וסביבה באוניברסיטת בר אילן וראש מסלול לתואר שני הבוחן את הקשרים בין שימור, תכנון ופיתוח של נוף ונכסי מורשת תרבות. בין היתר היא משמשת היום בתפקיד נשיאת איקומוס ישראל (ICOMOS International Council on Monuments and Sites), חברה בוועד הישראלי למורשת עולם שבחסות אונסקו, ועורכת את השנתון 'אתרים המגזין' היוצא לאור על ידי המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל וספריית דקל. במהלך השנים פרסמה ספרים ומחקרים, רבים מהם בבמות מחקריות ברחבי העולם, שנושאים המרכזי הוא נכסי המורשת התרבותית ונופי התרבות במרחב הכפרי והעירוני כאחד.

עירית עמית-כהן
חצר הקיבוץ - ערכים ונכסים

עירית עמית-כהן חצר הקיבוץ - ערכים ונכסים

'חצר קיבוץ', עבר והווה

- 1984 'הקיבוץ אינו רק מסגרת, המקיפה את אורחות החברה הפנימיים, את ערכי החיים, את היום-יום החברתי. המתאר אינו טכני, ואינו מכני. זהו גוף חי, תוסס [...] החצר כוללת את מלוא ערך החיים בקיבוץ וכל מה שמתחולל בקרבה ביום ובלילה, בשמחות ובאבל, בשלום ובמלחמה. אין זה כינוי סינתטי, אין זו מילה, זוהי ישות חיה ותוססת' (פיינמסר, 1984, עמ' 21).
- 2013 'חצר הקיבוץ' כבר איננה 'בית'. זהו מרחב שמסתופפים בתוך תחומיו 'חברים' ו'תושבים', 'שבים' ו'שוכרים'. הכביש העוקף היה לכביש מפצל, חצר המשק התרוקנה ורק הדשא המרכזי שומר על תפקודו הישן, ואפילו זוכה לעדנה (חולדה, שילה 2013, עמ' 3).

'חצר הקיבוץ', עבר והווה 2

- 1982 'בחדר האוכל' מסדרים הכל: עבודה, שמירה, מי יצא ללמוד, ומי ינהל את "המפעל" (רמת דוד, 'לחבר' 5.10.1982).
- 2014 'חדר האוכל איבד את מעמדו. כמו פיל לבן בליבו של הדשא המרכזי. זרים מנצלים את חללו העצום ומערימים שולחנות וכיסאות לאירועים מחוץ לקיבוץ. קירות ללא נשמה' (רחביה, ותיק 12.8.2014).

הקיבוץ המתחדש, חברה בתמורה והתגבשות (הקדמה)

• תכנון

– הערכות וניצול מיטבי של המרחב בהתאם לרצונות ולצורכי האוכלוסייה וכפוף ל'חוקי המדינה'

• חברה

– חברה הנמצאת בתהליכי שינוי וגיבוש מחדש, לאחדים הקיבוץ הוא 'בית', לאחדים 'סביבה איכותית',
– אתגר – פירוק מסגרת שיתופית-מרחבית נוקשה

• תרבות

– נוף אחר-מייחד, שיקוף לעבר/שיקוף לצרכי הווה-עירוניות וגם
נוף פתוח

• כלכלה

– שימושי קרקע, ניצול נפחים קיימים או הריסה ותמורה לאור
צרכים חדשים

הקיבוץ: מרחב + חברה

- במשך עשרות שנים נתפס הקיבוץ מותג יישובי ייחודי
- מותג שמשלב ערכי שוויון, שיתוף ועזרה הדדית עם הישגים כלכליים בחקלאות ובתעשייה.
- ייחודו של הקיבוץ בא לידי ביטוי מוחשי במתאר הפיסי שלו, במרחביו, בגניו, בשדרותיו, בשימושי הקרקע ובמבנים ציבוריים רבים
- מתאר הקיבוץ והנכסים משקפים את העקרונות הערכיים ואת אורח החיים שאפיינו את החברה הקיבוצית.
- מבנים ונופים אלה מהווים היום **מורשת תרבותית**, הנושאת ערכים היסטוריים, תרבותיים, חברתיים ועיצוביים.

- מאז המחצית השניה של שנות השמונים עוברות על הקיבוצים תמורות מרחיקות לכת - בתפיסות הערכיות, במבנה הארגוני-כלכלי ובהרכב החברתי
- תמורות אלה משפיעות גם על תפיסת המרחב, חזותו, ותפקידו
- כתוצאה מהתפתחויות אלה נפגע מעמדם של נופים ונכסים המייצגים מורשת תרבותית בקיבוצים:
- אחדים מהנופים נהרסים
- אחרים ננטשים ומצבם הפיסי מדרדר.
- מבנים ציבוריים רבים עוברים הסבה תפקודית
- התכן החדש שנוצק לתוכם לא תמיד מתייחס לערכם
- **וגם - ניכוס מורשת וביקוש לטיפוחה על ידי אוכלוסיה חדשה**

רמת דוד מאי 2012

פרופסור עירית עמית-כהן, ערך ונכס מנעו
התחדשות בקיבוץ, אפריל 2015

י א/אייר/ותשע ה

תל יוסף 2014

רציונאל להרצאה:

השערה - שינוי בתפיסת המרחב בקיבוץ המתחדש והתאמתו לתמורות החברתיות, התרבותיות והכלכליות יכול להיעזר במורשת התרבותית המוחשית ובפוטנציאל הקיים בה.

ההשערה **מתבססת** על התפיסה שלנכסי המורשת התרבותית פוטנציאל להקל על השינוי ובאמצעות טיפוחם לקדם את מעורבות הקהילה, על כל קבוצותיה וגווניה.

בשימור 'רוח החצר' הייחודית ופיתוח מרחבה, בוחנת הקהילה קודם כל את 'רוחה' – את ייחודה הערכי, ורק אחר כך ממיינת ובוחרת מבין נכסיה את אלה הנתפסים בעיניה כמייצגים אותה **בהווה** יותר מכל.

גישה זו תלוייה במידה רבה ב -

- **במיקומם** של הנכסים במרחב הקיבוצי, **במופעם** ובפריסתם
- **בייצוגם** (זיכרון קהילתי, תנועתי, לאומי; ערכי עבר וערכי הווה)
- ביחסה של האוכלוסייה המקומית (ותיקה – ילידי קיבוץ וחדשים המתגוררים ב'הרחבה'), **בחשיבות** שהיא מייחסת לנכסים הקיימים כחלק ממורשת המקום.
- בנכונותה **להשקיע** בשימור ובפיתוח
- 'בדינאמיות ערכית' – עד כמה תואם הנכס והערכים אותם **הוא מייצג אידאות, רצונות וערכים עכשוויים**

הערה, לימוד ממגמות המחקר

- שיח חברתי חדש: 'נוף' ולא רק 'נכס'; מכלול ולא רק פריט.
- ערך לא מוחשי – לא להסתפק בערך ההיסטורי אלא להרחיבו לערכים חברתיים-תרבותיים (משמעות תרבותית Cultural Significance, 'הצהרת המשמעות התרבותית המצטרפת לאתרי מורשת המוכרזים לשימור מעשירה את חיי התושבים, תורמת ליחס הקהילה לנופיה ולנכסיה, לקשר למקום, לעברו ולהתפתחותו בהוה...') (בורה 1979 – 2013)
- שונות תרבותית, אחריות ציבורית, הערכה ומדידה חברתית והיחס לנכס – Social Resilience, Social Capacity, Social Assessment

- לבחון את ייחודו של הנוף הקיבוצי
- להציג את יחסה של האוכלוסייה הקיבוצית – על כל מרכיביה - לערכי מורשתה ולנופים המייצגים אותם
- לעמוד על הערכים, ערכי עבר והווה, אותם מייצגים הנכסים ועל אפשרויות הפיתוח

בחינת המרחב הקיבוצי, הנכסים, הערכים ויחס האוכלוסייה
הקיבוצית למורשתה נעשתה בשלבים ובשילוב מתודולוגיות:

- בחינה של המרחב הקיבוצי (סקר, תיעוד)
- בחינה של הזיכרון הקיבוצי – המקומי, התנועתי והלאומי
(חשיפת ערכים, ראיון)
- בדיקה של 'מתווכי זיכרון' - נכסי מורשת, מיקומם, תפקודם,
מצב פיסי (סקר)
- סקר עמדות לבדיקת יחסה של החברה הקיבוצית, **על מגוון
הקבוצות המרכיבות אותה**, למורשתה ואפשרויות הנצחתה
(שאלון)
- מיון ערכים, נכסים (שאלון)
- תכנון ופיתוח – מיקום, תפקודים מיועדים והתרומה לחברה
קיבוצית משתנה

מורשת, קיבוצית

מרחביה

טבלה רשימת העקרונות והערכים עבר והווה

• מחויבויות ערכיות: שוויון, שיתוף כוללני וביטול הקניין הפרטי; אחריות הדדית; חלוקת גמול לפי הצורך והסתפקות במועט; עבודה כערך מרכזי וכמטרה לעצמה בחיי אדם וחברה; קבלת החלטות במשותף ובאופן דמוקרטי; צדק חברתי; אחריות לאומית וסוציאלית; שיפוט מוסרי הכולל הבהרת ערכים ונקיטת עמדות חברתיות-פוליטיות.

• מיומנויות חיים בשיתוף: הצנעת האני, מעורבות ושיתוף פעולה.

• מחויבויות רגשיות: לנף ילדות, לקהילה, למפעל המשותף, למייסדים, לקבוצת בני הגיל. יחזקאל דר 1995

עבר/הווה			
עבר/הווה (שיתוף בקבלת החלטות)	שיתופיות	עקרונות	1
עבר	שיוויוניות		2
עבר/הווה (ביטחון, חוסן חברתי)	ערבות (אחריות) הדדית		3
עבר/הווה (קהילתיות)	עזרה הדדית		4
עבר/הווה (קהילתיות)	טובת הכלל בפני טובת הפרט		5
עבר/הווה (חברת מופת על פי צרכי השעה ואידיאולוגיות ההווה)	דור ההמשך (חינוך)		6
עבר/הווה	ערך העבודה	ערכים	7
עבר/הווה (קהילתיות)	ערך כבוד האדם		8
עבר	חלוציות		9
עבר	בטחון והגנה		10
עבר/הווה (חינוך, קבלת החלטות)	דמוקרטייה		11
עבר	גאולת קרקע		12
עבר/הווה (שמירה על מרחב פיסי יחודי)	המשכיות		13
עבר/הווה	השתייכות קהילתית		14
עבר	שורשיות; מסורת		15
עבר/הווה (ערכים דמוקרטיים)	תרבות עברית-ארצישראלית		16
עבר/הווה (שטחים פתוחים)	אסטטיקה – נוי וחזות קיבוצית		17
עבר/הווה	קדמה ופיתוח		18
הווה	איכות סביבה; איכות חיים		19

מתווכים (משמורות זיכרון ליצירת חוסן חברתי-כלכלי)

- חדר האוכל
- מבני ביטחון
- מבני שירותים
- בתי הילדים, חדרי נעורים
- מזכירות
- מוסד חינוכי, גן, כיתות
- מבנה קשור בתנועה הקיבוצית
- הבית הראשון/ האתר הראשון
- נוף צמחי ייחודי: שדרה, עץ
- מבני משק (סילו, רפת, מחסנים, לולים, בתי מלאכה)
- מתקני מים (באר, ברכה, מגדל מים)
- מבנה מסוגן, בולטות עיצובית, אדריכלית
- שטח ירוק פתוח (גן זיכרון, דשאים, חורשות)
- מבנה הקשור באירוע או דמות
- מבנה בעל ייחוד בגלל טכנולוגיות בנייה, חומרי בנייה, בולטות כלשהי

מורשת תרבותית-קיבוצית התארגנות במרחב על פי:

• שלושה מעגלי זיקה:

- מעגל זיקה קהילתי (מקומי, אינטימי)
- מעגל זיקה תנועתית
- מעגל זיקה לאומי

מרחב מתוכנן, זיקה ופריסה של נכסי מורשת תרבותית

מרחב מתוכנן:

- מרחב קהילתי
 - סביבה ציבורית ('הלב הפועם של הקיבוץ', מזכירות)
 - סביבת מגורים
 - סביבה חינוכית
 - סביבת הפנאי
 - גן-נוי
- מרחב יצרני
 - חצר המשק
 - שדות, ענפי משק
 - תעשייה
- תשתיות

המודל התפקודי הקיבוצי ומיקומם של נכסים על פי זיקתם

רמת הכובש

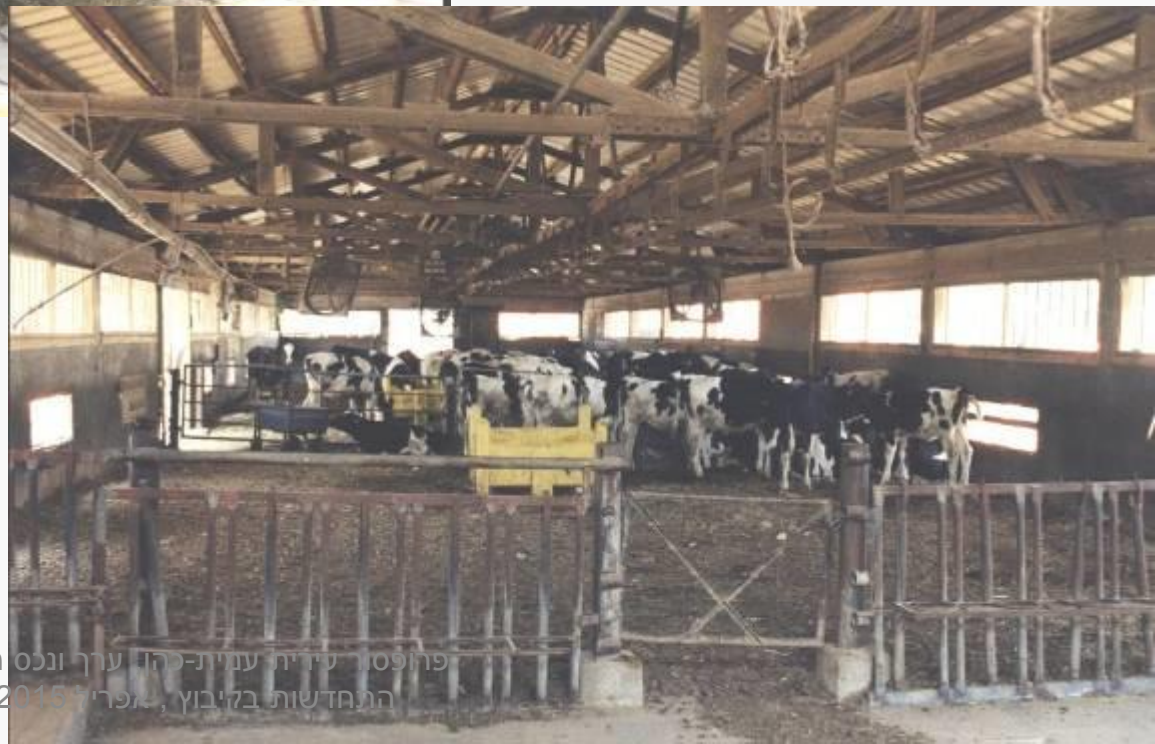
מאפיה – זיקה קהילתית

מקלחת משותפת –
זיקה תנועתית

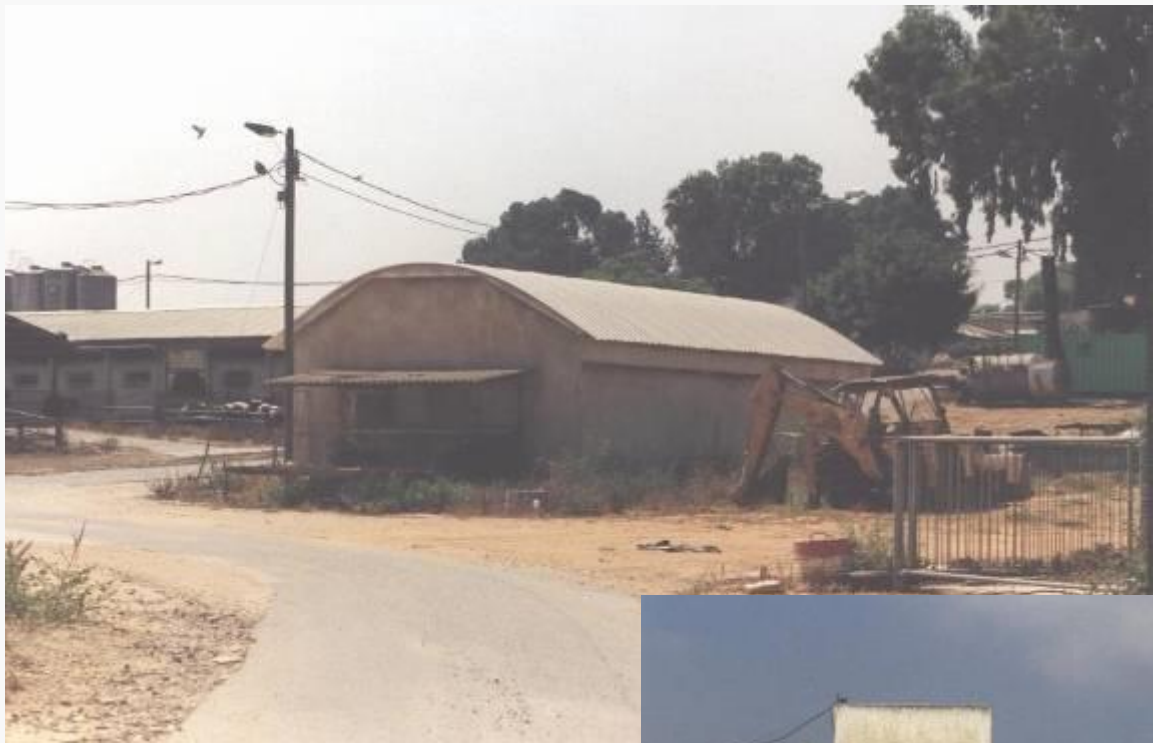

פילבוקס – זיקה
לאומית

זיקה תנועתית

בית סוכנות/בית
ביטחון – זיקה
לאומית/תנועתית

בית קירור

פרופסור עירית עמית-כהן, ערך ונכס מניעי
התחדשות בקיבוץ, אפריל 2015

מרחביה

המקלחת המשותפת

בית בוץ –
זיקה
קהילתית

פרופסור עירית עמית-כהן, ערך ונכס מניעי
התחדשות בקיבוץ, אפריל 2015

החצר, בתי
– הקואופרציה
זיקה לאומית

מגורים, הגבעה – זיקה
קהילתית

פרופסור עירית עמית-כהן, ערך זכס מניעי
התחדשות בקיבוץ, אפריל 2015

בית התנועה –
זיקה לאומית

בית התינוקות

פרופסור עירית עמית-כהן, ערך זכס פנועי
התחדשות בקיבוץ, אפריל 2015

מופע במרחב (בתוך גבולות 'המחנה')

- מכלול
- ציר
- נקודה
- מכלול מורשת
- ציר מורשת
- שריד מורשת

התייחסות של אוכלוסיות המתגוררות
בתוך גבולות המחנה ומחוצה לו, בהרחבה

מחקר

- 2014 – 2009
- 21 קיבוצים
- 341 נשאלים
- 6 בצפון, 8 במרכז, 7 בדרום
- קבוצות גיל 20 – 39; 40 – 65; +66
- "חברים"; "תושבים" ב"הרחבה" (שכונות הרחבה)

תוספות

ארגון הנכסים לפי סדר חשיבות, מעגלי זיקה חברתיים, מיקום ומופע

מופע	מיקום	מעגל זיקה חברתי	נכס	דירוג חשיבות
פריט מורשת בתוך מכלול מורשת	לב הקיבוץ	תנועתי	חדר האוכל	1 ראו להתייחסות רבה
מכלול מורשת וציר מורשת	מרחב קהילתי	קהילתי אינטימי	שטח יחזק פתוח; גן נוי	2
פריט מורשת	במקומות שונים	קהילתי אינטימי	הבית הראשון	3
פריט מורשת	במרחב הקהילתי; במתחם המגורים	קהילתי אינטימי; לאומי	מבנה בעל הקשר היסטורי	4
פריט מורשת	במקומות שונים	קהילתי אינטימי; תנועתי	מבנה מסוגן	5
פריט מורשת	במקומות שונים	לאומי; קהילתי אינטימי	מבני ביטחון	6
מכלול מורשת	במרחב הציבורי בסמוך ללב הקיבוץ	תנועתי	בתי ילדים	7
פריט מורשת; צירי מורשת	במרחב הציבורי; במתחם המגורים; בסמוך למתחם החינוכי	קהילתי אינטימי	נוף צמחי ייחודי; גן זיכרון	8
פריט מורשת או מכלולי מורשת	המרחב הציבורי	תנועתי	מבני ציבור, מבני שירותים	9
פריט מורשת	במקומות שונים	תנועתי; לאומי; קהילתי אינטימי	מתקני מים	10
מכלול מורשת	במרחב הציבורי במתחם החינוכי	תנועתי	מוסד חינוכי	11
פריט מורשת	במרחב הקהילתי; במתחם המגורים	קהילתי אינטימי	מבנה מייצג טכנולוגיה של בנייה, חומרי בנייה	12
פריט מורשת	במרחב הציבורי; בין המרחב המשקי לציבורי	תנועתי	מבנה קשור בתנועה הקיבוצית	13
מכלול מורשת	במרחב המשקי	תנועתי	מבני משק	14 ראו להתייחסות מועטה
פריט מורשת	במרחב הציבורי; בגבול חצר המשק; בכניסה לקיבוץ	תנועתי; קהילתי אינטימי	מזכירות	15

פרופסור עירית עמית-כהן, ערך ונכס מניעי התחדשות בקיבוץ, אפריל 2015

הנכסים והעדפתם (%) הבוחרים מתוך כלל המשיבים עבור 5 נכסים)

Chi-Square	ממוצע חשיבות (1-5 לפי מספר בוחרים)	% הבוחרים של נכס	שכיחות (מספר בוחרים)	נכס	
0.0016	4.22	98.43	503	חדר האוכל	1
0.0018	2.85	50.29	257	מבני ביטחון	2
0.0014	2.18	27.00	138	מבני ציבור, שירותים	3
0.0035	2.77	34.24	175	בתי הילדים	4
0.0017	0.73	11.35	58	מזכירות	5
0.0031	2.12	22.11	113	מוסד חינוכי	6
0.0018	1.33	16.63	85	מבנה הקשור בתנועה	7
0.0091	3.91	67.71	346	הבית הראשון	8
0.0001	2.71	27.98	143	נוף צמחי ייחודי; גן זיכרון	9
0.0003	1.07	14.09	72	מבני משק	10
0.0011	2.13	22.70	116	מתקני מים	11
0.0003	3.20	55.96	286	מבנה מסווגן	12
0.0011	4.13	72.60	371	שטח ירוק פתוח; גינות ונוי	13
0.0003	3.78	64.38	329	מבנה בעל הקשר היסטורי (קשור באירוע או בדמות)	14
0.0015	2.06	20.15	103	מבנה המייצג טכנולוגיה של בנייה; חומרי בנייה ייחודיים	15

ארגון הנכסים לפי סדר חשיבות (ממוצע התשובות 1 – 5 של כלל המשיבים)

דירוג	חשיבות (ממוצע 1 – 5)	נכס	ממוצע התשובות 1 - 5
1	ראוי להתייחסות רבה	חדר האוכל	4.22
2		שטח ירוק פתוח; גן-נוי	4.13
3		הבית הראשון	3.91
4		מבנה בעל הקשר היסטורי	3.78
5		מבנה מסוגן	3.20
6		מבני ביטחון	2.85
7		בתי ילדים	2.77
8		נוף צמחי ייחודי; גן זיכרון	2.71
9	ראוי להתייחסות מעטה	מבני ציבור, מבני שירותים	2.18
10		מתקני מים	2.13
11		מוסד חינוכי	2.12
12		מבנה מייצג טכנולוגיה של בנייה, חומרי בנייה	2.06
13		מבנה קשור בתנועה הקיבוצית	1.33
14		מבני משק	1.07
15		מזכירות	0.73

ממצאים

יחס לשימור

אוכלוסיה		יחס לשימור			סה"כ
גיל	מעמד	חיובי	אדיש	שלילי	
20-39	חברים (62.3%)	41.3	33.4	25.3	100
	תושבים (37.7%)	67.1	21.6	11.3	100
40-65	חברים (81.9%)	64.2	21.8	14.0	100
	תושבים (18.1%)	71.5	19.4	9.1	100
66+	חברים (97.8%)	82.8	10.3	6.9	100
	תושבים (2.2%)	75.5	22.7	1.8	100

יחס האוכלוסייה לשימור ולפיתוח הנכסים על פי מיקומם וסוג הפעילות

העדפה של סוג פעילות כלכלית				פעילות כלכלית ומיקום נכס מורשת				אוכלוסייה	
סה"כ	פעילות כלכלית חינוך ותרבות	פעילות כלכלית תיירות , פנאי	פעילות כלכלית מסחרית	סה"כ	לא חשבו	חצר המשק	מרחב ציבורי	מעמד	גיל
100	13.6	42.8	43.6	100	15.5	75.2	9.3	חברים	39-20
100	48.2	40.5	11.3	100	35.2	23.0	41.8	תושבים	
100	41.6	26.3	32.1	100	28.8	68.5	2.7	חברים	65-40
100	37.4	33.7	28.9	100	31.6	12.3	56.1	תושבים	
100	73.5	22.7	13.8	100	20.6	78.4	1.0	חברים	+66
100	43	36.4	20.6	100	31.1	13.8	55.1	תושבים	

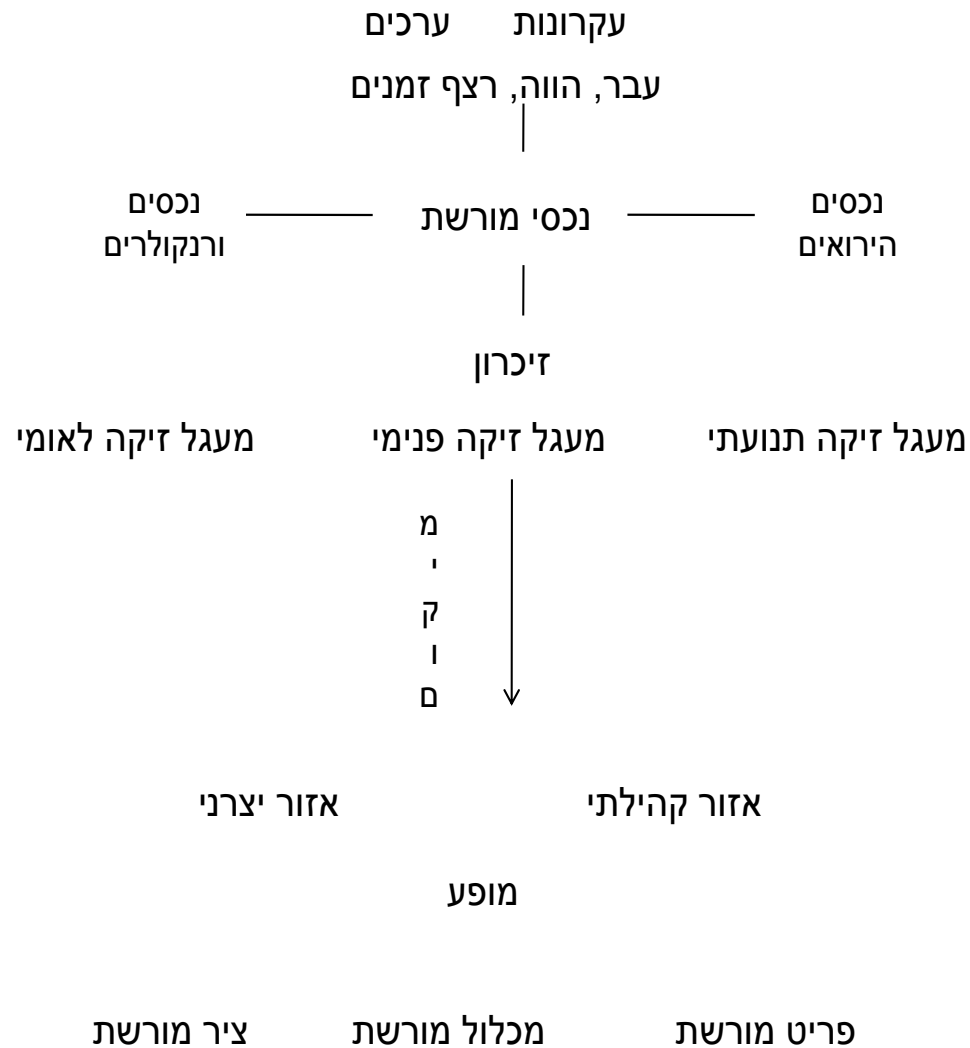
יחס אוכלוסיה והרצון להיות מעורב

סה"כ	פעילות כלכלית			אוכלוסיה	
	חינוך תרבות	תיירות, פנאי	מסחרית	מעמד	גיל
100	35.6	29.3	35.1	חברים	39-20
100	55.1	32.2	12.7	תושבים	
100	36.9	30.5	32.6	חברים	65-40
100	60.5	23.8	15.7	תושבים	
100	65.3	25.4	9.3	חברים	+66
100	82.6	10.2	7.2	תושבים	

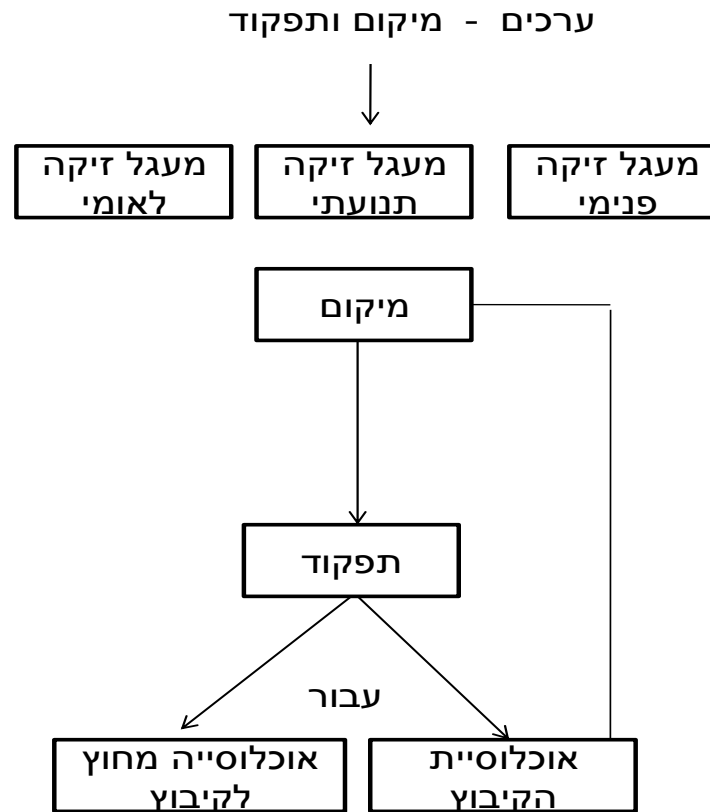
סיכום ומסקנות

סיכום – מתודה לבחינת יחסה של אוכלוסיה לנכסי מורשתה

יחסי מיקום ותפקוד ואוכלוסייה

מסקנות כללי 1

- ברחבי העולם מרובים אתרי מורשת תרבותית הזוכים למעמד של אתר מורשת עולם
- למורשת הקיבוצית, השכיחה בנוף הישראלי, אין מתחרים בעולם
- למרות עובדה זו – המורשת התרבותית הקיבוצית מאוימת
- שינוי בגישה זו יתקיים אם תודגש תרומתה של התופעה לאוכלוסיית הקיבוץ המתחדש

מסקנות כללי 2

- תרומת המורשת לאוכלוסיית הקיבוץ המתחדש תלויה בחשיפה של:

- ערכים, התואמים את רצונות האוכלוסייה העכשווית

- נכסים המבטאים ערכים אלה

- פוטנציאל הפיתוח

- מיקום

- סוג

- מעורבות

3 מסקנות כללי

- ערכי עבר הזוכים לעיצוב מחודש (בהווה)

- עקרונות:

- עזרה הדדית
- חינוך, דור ההמשך
- העדפת טובת הכלל

- ערכים:

- אסטטיקה
- קידמה ופיתוח
- איכות חיים, איכות סביבה
- קהילתיות (שותפות)
- דמוקרטיה
- תרבות ישראלית
- ערך כבוד האדם

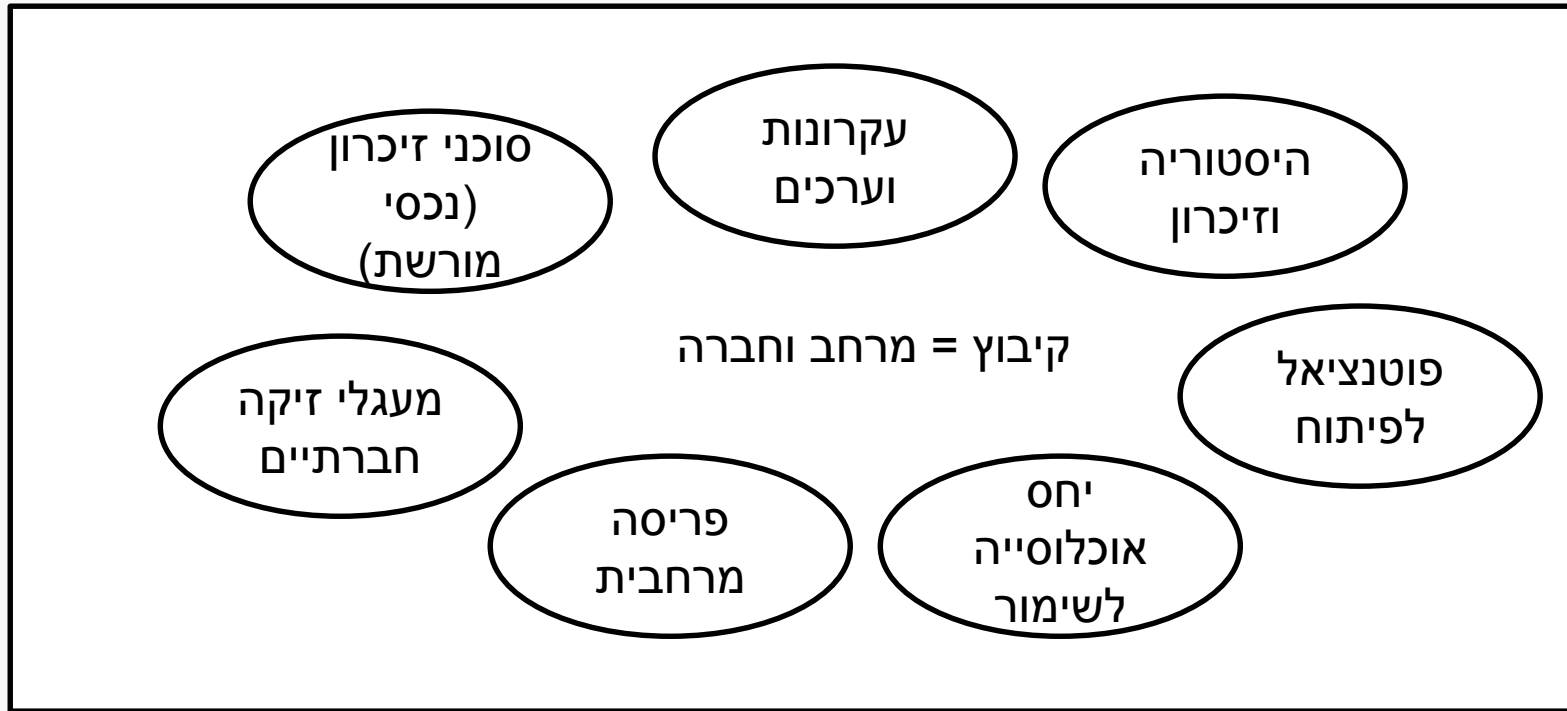
שימור נכסים, זיכרון ופריסה

- העדפה למעגל הזיקה הפנימי (זיכרון אינטימי)
- אבל, את הפיתוח להפנות למכלולים/מקבצים בחצר המשק או מחוץ למתאר המרקם הבנוי (באזור נכסי המורשת הוורנקולרית)
- תפקוד מתחשב בערכי הנכס
- פעילות כלכלית תיירותית עם נטייה לתרבות וחינוך על פני פעילות כלכלית מסחרית
- העדפה למעורבות חברי הקיבוץ בפיתוח

מעורבות

- קבוצות חדשות
 - ניכוס מורשת לא להן
 - קשרים בין מורשת לפיתוח הכלכלי מתאפיינים בפרגמטיות חברתית – לאו דווקא כלכלית
 - הצדקה להחלטה ל'הגר' לקיבוץ
- אוכלוסייה ותיקה, ילידי קיבוץ
 - שונות בין גילים
 - פוטנציאל כלכלי, פתיחות לצד שמרנות וסגירות

מורשת קיבוצית – פרדיגמה חדשה

תודה

